

پوهنتون اسلام

پوهنځی شرعیت و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

سازت اسلامی پاکستان

وزارت تحصیلات عالی

سببیت امور علمی

احکام مال حرام در فقه اسلامی و تطبیقات معاصر

آن

(پایان نامه ماستری)

مصحف: بنفشه "کوہستانی"

استاد رفقا: استاد وزیر محمد "سعدی"

سال: ۱۴۰۰ هجری شمسی، ۱۴۴۲ هجری قمری

پوهنتون اسلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

احکام مال حرام در فقه اسلامی و تطبیقات معاصر آن

(پایان نامه ماستری)

محصله: بنفشه " کوهستانی "

استاد رهنما: استاد وزیر محمد " سعیدی "

سال: 1400 هجری شمسی. 1442 هجری قمری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دبپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترمه بنفشه بنت عبدالرحیم ID: SH-MSF-97-479 محصله دور هفتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: احکام مال حرام در فقه اسلامی و تطبیقات معاصر آن به روز ۱۹/۱۲/۱۴۰۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) پورکا لود (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور نجیب الله صالح	عضو هیات	
۲	دکتور محمد سلیم مدنی	عضو هیات	
۳	استاد وزیر محمد سعیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورده ماستری

خلاصه بحث

احکام مال حرام در فقه اسلامی و تطبیقات معاصر آن، از مسایل و موضوعات بسیار مهم و ارزنده به شمار می رود، زیرا در آیات متعددی از قرآن کریم به خودداری از مال حرام توصیه شده و به کسب مال حلال تشویق و ترغیب صورت گرفته و فلاح و رستگاری مؤمنین را کسب مال حلال دانسته است و در احادیث شریف نیز به خودداری از مال حرام تاکید است، که خلاصه بحث آن قرار ذیل است:

الف: تعریف مال حرام: مال حرام مالی است که انتفاع از او حلال نیست برای شخص که در دست او این مال است، یا از جهت ورود نص صحیح و صریح به حرام بودن آن، یا از جهت منع شدن از آن بشکل قطعی یا از جهت عقوبت و عذاب دادن خورنده آن.

ب: انواع مال حرام: مال حرام به دو بخش است: اول: مالی که ذاتش حرام است، به آن مال اطلاق می گردد که ذات و عین او حرام است، بدون از اینکه از غیر تاثیر پذیر گردیده باشد، مثل شراب و غیره. دوم: مالی که از جهت غیر حرام شده است، هر مال است که ذات و ماهیت آن را شریعت اسلامی حرام قرار نداده، بلکه از جهت وصف حرام قرار گرفته، مثل مال سرقت شده که بالای مسلمان بسبب صفت اش حرام است و حرمت هر دو نوع مال هم در قرآن کریم و هم در سنت نبوی ثابت است.

ج: اسباب کسب مال حلال: گرفتن مالی که از اصل مالک ندارد، مثل معدن. مالی که به شکل قهر از کسانی گرفته می شود که حرمت ندارند، مثل غنیمت. مالی که در مقابل عوض گرفته می شود، مثل بیع. مالی که بدون عوض گرفته می شود، مثل صدقه. مالی که بدون اختیار صاحبش گرفته می شود، مثل میراث.

د: اسباب کسب مال حرام: اول: اسباب کسب مال حرام بدون اجازه مالک و شریعت: عبارت اند از سرقت، رشوت، غصب، احتکار، ربا و غش. دوم: اسباب کسب مال حرام بدون اجازه شریعت و با اجازه مالک آن: عبارت اند از قمار و تجارت مال حرام.

ه: احکام ملکیت مال حرام: ملکیت مال حرام از طریق میراث جایز نیست، به همین شکل ملکیت مال حرام با قبض از طریق عقد باطل و ملکیت مال حرام با قبض از طریق عقد فاسد، جایز نیست. اما ملکیت مال حرام با عقدی که قبض کننده عقیده به حلال بودنش دارد و ملکیت مال حرام که در حالت کفر قبض کرده است جایز و پاک است.

و: احکام معامله کردن با دارنده گان مال حرام: معامله کردن با دارنده مال حرام در عین مال حرام بدون اختلاط با مال حلال حرام ست، اما معامله کردن با شخص که مال حلال او با مال حرامش مخلوط گردیده است مکروه است. اما معامله کردن با یک شخص مسلمان مجهول، شخص که هیچ علامه و نشانه وجود ندارد که مالش حلال است و یا حرام، جایز است.

ز: احکام انتفاع از مال حرام: انتفاع از مال حرام بر نفس خود، جایز است در صورت که فقیر و نیازمند برای این مال است و مالک آن مال هم شناسای نگردد، اما انتفاع از مال حرام برای ادای فریضه حج، حج او صحیح می گردد و فرضیت حج هم از گردن او ساقط می گردد، با وجودی که گنهیگر هم گردیده و حج او، حج مبرور نیست. همچنان اعمار مساجد از مال حرام جایز نیست برابر است مالک آن معلوم باشد و یا مجهول.

ح: پیامدهای سوء ناشی از مال حرام: مال حرام پیامدهای سوء و خطرناک را بالای کاسبش دارد، که این پیامدها بعضی شان در دنیا از قبیل محو گردیدن برکت در مال، عدم اجابت دعا و غیره بر گردیده و بعضی شان در آخرت از قبیل داخل شدن شخص در دوزخ و محروم شدنش از جنت بر می گردد.

ط: راهی بیرون شدن از مال حرام: در صورت که مالک مال حرام معلوم باشد، مال او را دوباره به مالکش برگرداند و از مالکش معذرت خواهی نماید. اما مال حرام که به رضایت مالک آن گرفته شده است، دوباره به مالک آن برگردانده نشود، بلکه به فقراء و مساکین توزیع گردد. همچنان اگر مالک مال حرام مجهول باشد، آن مال به فقراء و مساکین توزیع شود.

ی: تطبیقات معاصر مال حرام: مال حرام که مشتمل بر ربا است، عبارت اند از اسناد ربوی و ودیعت های بانکی که بشکل منافع گذاشته شده اند. تطبیقات معاصر مال حرام که مشتمل بر غرر است، عبارت اند از شرکت های بیمه و پولشویی. تطبیقات معاصر مال حرام از طریق تجارت عبارت اند از تجارت مواد مخدر و تجارت اعضای بدن انسان.

فهرست مطالب

مقدمه.....1

فصل اول

عمومیات

مبحث اول: معرفی مال حرام، اسباب و انواع آن در فقه اسلامی.....7

مطلب اول: معرفی مال حرام.....7

مطلب دوم: اسباب کسب مال حلال و حرام در فقه اسلامی.....11

مطلب سوم: انواع مال حرام.....35

الف: مالی که ذاتش حرام است.....15

ب: مالی که از جهت غیر حرام شده است.....18

مبحث دوم: پیامدهای سوء مال حرام در فقه اسلامی.....40

مطلب اول: پیامدهای سوء ناشی از مال حرام در دنیا.....43

مطلب دوم: پیامدهای سوء ناشی از مال حرام در آخرت.....49

فصل دوم

احکام مال حرام و راهی بیرون شدن از آن در فقه اسلامی

مبحث اول: احکام ملکیت از طریق مال حرام در فقه اسلامی.....54

مطلب اول: حکم ملکیت مال حرام از طریق میراث.....54

مطلب دوم: حکم ملکیت مال حرام با قبض از طریق عقد باطل.....58

مطلب سوم: حکم ملکیت مال حرام با قبض از طریق عقد فاسد.....62

- مطلب چهارم: حکم ملکیت مال حرام با عقدی که قبض کننده عقیده به حلال بودنش دارد.....64
- مطلب پنجم: حکم ملکیت مال حرام که در حالت کفر قبض کرده است.....67
- مطلب ششم: حکم ملکیت مال لقطه.....72
- مطلب هفتم: حکم ملکیت مال حرام با عذر جهل و نادانی.....77
- مبحث دوم: حکم انتفاع با مال حرام در فقه اسلامی.....80**
- مطلب اول: حکم انتفاع با مال حرام در قسمت انفاق کردن بر نفس خود.....80
- مطلب دوم: حکم انتفاع با مال حرام در قسمت ادای فریضه حج.....83
- مطلب سوم: حکم انتفاع با مال حرام در قسمت اعمار مساجد و محلاتی خیریه.....85
- مطلب چهارم: حکم انتفاع با مال حرام در قسمت ادای قروض.....88
- مبحث سوم: احکام معامله با صاحبان مال حرام در فقه اسلامی.....90**
- مطلب اول: حکم معامله با دارنده مال حرام در عین مال حرام بدون اختلاط با مال حلال.....91
- مطلب دوم: حکم معامله با دارنده مال حرام با اختلاط همراهی مال حلال.....95
- مطلب سوم: حکم معامله با مسلمان که در قسمت حلال بودن مالش شک دارد.....100
- مطلب چهارم: حکم معامله مسلمان که در بانک های ربوی کار می کند.....103
- مبحث چهارم: راهی بیرون شدن از مال حرام.....106**
- مطلب اول: راهی بیرون شدن از مال حرام وقتی که مالک آن معلوم باشد.....106
- مطلب دوم: راهی بیرون شدن از مال حرام وقتی که مالک آن معلوم نباشد.....112
- مطلب سوم: راهی بیرون شدن از اموال که از طریق منافع حرام بدست آمده است.....115
- مطلب چهارم: راهی بیرون شدن از مال حرام در این عصر.....119

فصل سوم

تطبیقات معاصر مال حرام

- 122.....مبحث اول: تطبیقات مشتمل بر ربا و غرر**
- 122.....مطلب اول: تطبیقات مشتمل بر ربا
- 122.....اول: اسناد ربوی
- 126.....دوم: ودیعت های بانکی
- 128.....مطلب دوم: تطبیقات مشتمل بر غرر
- 128.....الف: شرکت های بیمه
- 130.....ب: پول شویی
- 134.....مبحث دوم: تجارت اموال محرمه**
- 134.....مطلب اول: تجارت با مواد مخدر
- 137.....مطلب دوم: تجارت نمودن اعضای انسان
- 141.....نتیجه گیری
- 142.....پیشنهادات
- 143.....فهرست آیات قرآن کریم
- 146.....فهرست احادیث نبوی
- 150.....فهرست اعلام
- 153.....فهرست منابع و مأخذ

نتیجه گیری

مهمترین نتایج که از این تحقیق بدست آمد، قرار ذیل اند:

- 1- نتیجه گرفتیم که مال حرام هر مال است که تصرف و تملک آن را شریعت اسلامی بالای شخص مسلمان حرام نموده است.
- 2- مال حرام در ملکیت شخص داخل نمی گردد کم باشد و یا زیاد.
- 3- مال حرام به میراث برده نمی شود.
- 4- الله متعال هر کسب را که بالای انسانها حرام نموده است از جهت ضرر است، که آن ضرر عبارت از ظلم، نقص و غیره می باشد.
- 5- راهای کسب مال حرام وقتی که با راهای کسب مال حلال پیوسته گردد، دیده می شود که راهای کسب مال حرام قلیل و کم است که اسماء و صفات شان را قرآن کریم و سنت نبوی بیان نموده اند و این رحمت الله متعال برای انسانها است.
- 6- کسب و درآمد از طریق عقد باطل حرام است و شخص مسلمان نباید این کسب را بگیرد، بلکه خود را از آن خلاص دهد.
- 7- معامله با دارندگان مال حرام در عین مال حرام جایز نیست.
- 8- مال حرام را نباید به دریا انداخت و یا به آتش سوختاند، بلکه با مالکش برگرداند در صورت که مالکش معلوم باشد و در صورت که مجهول باشد برای فقراء و مساکین توزیع نمود.
- 9- مال حرام را نمی توان وسیله عبادت ساخت، مثل پرداخت زکات، ادای حج و غیره.
- 10- اسناد ربوی از معاملات مالی حرام محسوب می گردد از جهت شامل بودن بر ربا.
- 11- فواید که بانک ها و صراف ها برای صاحبان و مالکین ودیعت های بانکی می دهند، مال حرام و ربا محسوب می گردد و نباید مسلمان آن را بگیرد.
- 12- کسب و درآمدهای شرکت های بیمه از معاملات حرام محسوب می گردد، زیرا شامل فریب، دروغ و خیانت است، به همین شکل پول شویی.
- 13- هر چیزی که ذاتش حرام است، تجارت کردن با او هم حرام است.
- 14- کسب و درآمد از طریق مواد مخدر و اعضای انسان، از جمله معاملات مالی حرام محسوب می گردد.

پیشنهادات

برای اینکه مردم مسلمان افغانستان از مال حرام، راهای کسب آن، راهای بدیل آن، راهای خلاص و نجات از آن آگاهی بهتر و خوبتر حاصل نمایند و از طرف دیگر به مال حلال و راهای کسب آن تمرکز کنند تا سعادت دنیا و آخرت را بدست آورند، موارد ذیل را پیشنهاد می‌کنم:

1- برای پوهنتون سلام که یک پوهنتون علمی و آکادمی و تحقیقی است، پیشنهاد می‌نمایم تا در این عرصه باز هم تحقیقات بیشتر و بهتر انجام دهند و این تحقیقات را برای نسل جوان تقدیم نمایند تا با آگاهی از این موضوع، نسل جوان از یک طرف تمرکز شان را به کسب مال حلال که فایده دینی و دنیوی دارند، نموده و از کسب مال حرام که جزء فلاکت، بدبختی و رسوای در دنیا و آخرت دارد خود داری نمایند. بر این اساس موضوع را که من کار کردم، احکام مال حرام در فقه اسلامی و تطبیقات معاصر آن بود و به شکل عام کار شده است، ولی عناوین دیگری است که بهتر است تا روی آنها هم به حیث منوگراف لیسانس و تیزس ماستری قرار گرفته و کار شوند، از جمله: 1- احکام بیمه در شریعت اسلامی. 2- احکام پول شویی در شریعت اسلامی. 3- موسیقی و کسب مال از آن طریق از دیدگاه شریعت اسلامی. 4- احکام تجارت با اعضای بدن انسان از دیدگاه شریعت اسلامی. 5- حکم تبرع و بیع اعضای بدن انسان از دیدگاه شریعت اسلامی. 6- احکام مال حلال از دیدگاه شریعت اسلامی و تطبیقات معاصر آن. 7- احکام گرو از دیدگاه شریعت اسلامی و تطبیقات معاصر آن. 8- احکام کمیشن کاری و رهنمای معاملات از دیدگاه شریعت اسلامی و غیره.

2- برای علمای کرام پیشنهاد می‌کنم تا سیستم آگاهی دهی شان را در رسانه های صوتی و تصویری روی این موضوع و سایر موضوعات که اضرار دینی و دنیوی دارند، بیشتر نمایند و از اهمیت و فضیلت کسب مال حلال که تضمین کننده امنیت، ایمان و آخرت انسان است، به مردم بازگو نمایند، در مقابل از کسب مال حرام که سبب ناکامی دنیا و آخرت انسان می‌گردد، مردم را هشدار دهند تا مردم در این قبال اصلاح گردند.

3- در اخیر برای تمام معلمین و اساتید محترم پیشنهاد می‌نمایم تا روی این موضوع در صنوف درسی شان حد اقل یکبار در هفته تمرکز نمایند و برای متعلمین و محصلین انگیزه کسب و کار حلال را ایجاد نموده و انگیزه کسب مال حرام و غیره از اعمال سوء و مضر را از اذهان شان دور نمایند.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:
پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

research.salam.edu.af